

SANOAT SOTSILOGIYASINING VUJUDGA KELISHI. XOTORN TAJRIBASI

Aminova Sevinch Sunnatullo qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
sotsiologiya yo`nalishi 1-bosqich talabasi.

aminova.s0804@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11274949>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat sotsiologiyasida katta ahamiyatga ega bo'lgan tajribalardan biri bo'lgan Xotorn tajribasi haqida ma'lumotlar berilgan bo'lib, maqolani o'qish davomida tajribaning olib borilishi va keltirib chiqarilgan xulosalar haqida tushunchalarga ega bo'lasiz.

Kalit so'zlar: Hawthorne, sanoat, ishlab chiqarish, tajriba.

EMERGENCE OF INDUSTRIAL SOCIOLOGY. THE HAWTHORNE EXPERIENCE

Abstract. This article provides information about the Hawthorne experiment, which is one of the most important experiments in industrial sociology, and while reading the article, you will get an understanding of the conduct of the experiment and the conclusions drawn.

Key words: Hawthorne, industry, production, experience.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ ИНДУСТРИАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ. ОПЫТ ХОТОРНА

Аннотация. В статье представлена информация об эксперименте Хоторна, который является одним из важнейших экспериментов в промышленной социологии. Прочитав статью, вы получите представление о проведении эксперимента и сделанных выводах.

Ключевые слова: Хоторн, промышленность, производство, опыт.

Kirish: Sanoat sotsiologiyasi sanoatning "inson omili" ning mazmuni va ahamiyati, ya'ni ishlab chiqarish xodimlarining ijtimoiy, jamoaviy va individual harakatlari va munosabatlarining tuzilishi, mexanizmlari va samaradorligi haqidagi maxsus sotsiologik nazariyadir. Sanoat sotsiologiyasining ob'ekti ijtimoiy sharoit sharoitida sanoat ishlab chiqarishidir. Polsha sotsiologlari A. Sarapata va K. Doktor sanoat sotsiologiyasi «sanoat ishlab chiqarishining mehnat motivlari, jarayoni va natijalariga ta'siri, shuningdek, sanoat ishlab chiqarishining ijtimoiy oqibatlarini bilan shug'ullanadi», deb ta'kidlaydilar.

Sanoatning ijtimoiy muammolari uch darajada ko'rib chiqiladi: umumiy (sanoatni butun jamiyat bilan bog'lash (jamiyatdagi ishlab chiqarish munosabatlari); sanoatdagi ijtimoiy hodisalarga (sanoatdagi ijtimoiy munosabatlar) qaratilgan xususiy yoki tarmoq); sanoat korxonalarida ichidagi ijtimoiy hodisalar (korxonada ichidagi "inson munosabatlari") Shubhasiz, sanoat sotsiologiyasining dastlabki ta'rifida sanoat sotsiologiyasi o'rganiladi, uning predmeti, tarmoqlarda, korxonalarda, ustaxonalarda sodir bo'ladigan ijtimoiy jarayonlar. U ishlab chiqarish jamoalarining tuzilishini va ularning funktsiyalarini ko'p qirrali tushunish, tashkilotning ishlab chiqarish, texnik va ijtimoiy jihatlarini, shuningdek, ishlab chiqarish faoliyatining maqsadlari va rag'batlarini qisqacha, ko'rib chiqiladigan muammolarni ajratib ko'rsatish qobiliyati bilan tavsiflanadi.

Sanoat sotsiologiyasi tomonidan quyidagicha tavsiflanishi mumkin: 1) korxonada ijtimoiy tizim sifatida; 2) ishlab chiqarish guruhlarini (tsexlar, brigadalar va boshqalar) va alohida

ishchilarning funktsional xususiyatlari; 3) ishlab chiqarish jamoalarini boshqarish muammolari; 4) ijtimoiy kommunikatsiya muammolari; 5) jamoa ichidagi va jamoalararo munosabatlar; 6) ijtimoiy nazoratning tuzilishi; 7) ishlab chiqarish tashkilotlarining qiyosiy tahlili. Sanoat sotsiologiyasining muammolar va metodologiya sohasidagi asosiy qoidalari birinchi navbatda empirik tadqiqotlarga va ular orqali sanoatdagi ijtimoiy jarayonlarning amaliy muammolariga qaratilgan. Bu yerda sxema quyidagicha: muammoni shakllantirish va asoslash - uning ob'ektiv komponentlarini empirik tavsiflash - o'zgarishlarni retseptlash va amaliy amalga oshirish. Sxemaning hech bir qismini yirtib tashlash yoki boshqalar bilan taqqoslash mumkin emas, amaliy natijaga va nazariyaning rivojlanishiga zarar yetkazmaydi.¹

Xotim tajribasi sanoat sotsiologiyasining muhim tajribalaridan hisoblanadi.

Tadqiqotning borishi. Hawthorne tajribasi AQShdagi Western Electric zavodida Elton Mayo boshchiligidagi bir guruh olimlar tomonidan o'tkazilgan (1924-1932) bir qator ijtimoiy-psixologik tajribalarni o'z ichiga oladi. Asosiy vazifa jismoniy mehnat sharoitlari va mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash edi.

Western Electric kompaniyasi o'zni montajchilarining mahsuldorligini pasayishiga duch keldi. Uzoq muddatli tadqiqotlar sabablarni qoniqarli tushuntirishga olib kelmadi. Keyin, 1928 yilda Mayo taklif qilindi, u dastlab ish xonasining yoritilishi kabi omilning mehnat unumdorligiga ta'sirini aniqlash uchun o'z tajribasini o'rnatdi. Hawthorne tajribalari jami 1924 yildan 1932 yilgacha davom etdi va turli bosqichlar aniq ko'rsatilgan, ammo bu erda faqat asosiy eksperimental dizayn takrorlangan. Mayo tomonidan aniqlangan eksperimental va nazorat guruhlarida turli xil ish sharoitlari joriy etildi: eksperimental guruhda yorug'lik kuchaygan va nazorat guruhida mehnat unumdorligi oshishi qayd etilgan, doimiy yoritish bilan mehnat unumdorligi oshmagan; Keyingi bosqichda eksperimental guruhdagi yorug'likning yangi o'sishi mehnat unumdorligining yangi o'sishini ta'minladi; lekin birdan nazorat guruhida - doimiy yoritish bilan - mehnat unumdorligi ham oshdi. Uchinchi bosqichda eksperimental guruhda yoritishni yaxshilash bekor qilindi va mehnat unumdorligi o'sishda davom etdi; xuddi shu narsa nazorat guruhida ushbu bosqichda sodir bo'ldi.

Ushbu kutilmagan natijalar Mayoni eksperimentni o'zgartirishga va yana bir nechta qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazishga majbur qildi: endi nafaqat yorug'lik o'zgartirildi, balki ish sharoitlari ancha kengroq (olti nafar ayol ishchini alohida xonaga joylashtirish, ish haqi tizimini takomillashtirish, qo'shimcha tanaffuslar joriy etish), haftada ikki dam olish kuni va boshqalar). Ushbu innovatsiyalarning barchasini joriy etish bilan mehnat unumdorligi oshdi, ammo tajriba shartlariga ko'ra, innovatsiyalar bekor qilinganda, u biroz pasaygan bo'lsa-da, avvalgisidan yuqori darajada qoldi.

Mayo tajribada yana qandaydir o'zgaruvchining o'zini namoyon qilishini taklif qildi va ayol ishchilarning eksperimentda ishtirok etish faktini shunday o'zgaruvchanlik deb hisobladi: sodir bo'layotgan voqeaning muhimligini anglash, ularning biron bir voqeada ishtirok etishi, o'zlariga e'tibor. ob'ektiv yaxshilanishlar bo'lmagan hollarda ham ishlab chiqarish jarayoniga kengroq qo'shilish va mehnat unumdorligini oshirishga olib keldi. Mayo buni o'ziga xos xushmuomalalik tuyg'usining namoyon bo'lishi - o'zini biron bir guruhga "mansub" deb his qilish

¹ www.soclexicon.ru

zarurati sifatida izohladi. Sharhning ikkinchi yo'nalishi - ishlab chiqarish jarayonida ayol ishchilarning ehtiyojlariga, ularning shaxsiy "taqdiriga" e'tibor berilishi bilan oq paydo bo'lgan mehnat jamoalari ichida maxsus norasmiy munosabatlarning mavjudligi g'oyasi. Mayo jamoalarda nafaqat rasmiy tuzilma bilan bir qatorda norasmiy tuzilma ham mavjud, balki uning ahamiyati, xususan, jamoa manfaatlarini yo'lida undan jamoaga ta'sir etuvchi omil sifatida foydalanish imkoniyati haqida ham xulosa qildi. kompaniya. Keyinchalik, Xotorn tajribasida olingan tavsiyalar asosida rasmiy boshqaruv dasturiga aylangan va hozirda barcha biznes maktablarida akademik intizom sifatida o'qitiladigan maxsus "inson munosabatlari" doktrinasi paydo bo'lganligi tasodif emas.

Mayo kashfiyotlarining nazariy ahamiyatiga kelsak, u yangi fakti - ikkita turdagi tuzilmalarning kichik guruhida mavjudligini olishdan iborat bo'lib, tadqiqot uchun keng istiqbolni ochdi. Hawthorne tajribalaridan so'ng, kichik guruhlarni o'rganishning butun yo'nalishi paydo bo'ldi, birinchi navbatda, guruh tuzilmalarining har ikki turini tahlil qilish, ularning har birining guruhni boshqarish tizimidagi nisbiy ahamiyatini aniqlash bilan bog'liq.

Xotorn tajribasini tanqid qilish. Ushbu tadqiqot tanqidchisi Stenli Milgram ta'kidlaganidek, ishchilarning mehnat unumdorligi tajribada ishtirok etgani uchun umuman oshmagan. Uning fikricha, ishchilar psixologlarni kompaniya rahbariyati xodimlarini qisqartirishni rejalashtirish uchun josus sifatida ko'rishgan. Shu sababli, Mayo tomonidan kashf etilgan effekt ob'ektiv ravishda mavjud bo'lgan hodisa emas, balki tasodifiy olingan eksperimental ma'lumotlar degan fikr mavjud.

Hawthorne effekti. Eksperiment natijalarini sinchkovlik bilan o'rganish bizga olingan natijalar uchun bir nechta muqobil tushuntirishlar berishga imkon beradi.

- Ushbu tadqiqotni tasvirlashda ayollar maxsus sinov xonasida ishlashdan xursand bo'lishlari ta'kidlanadi. Aslida, dastlab tanlangan besh terimchidan ikkitasi talablarni bajarishdan bosh tortgani va yomon ishlashi uchun xonadan olib tashlanishi kerak edi. Ular bitta kollektor haqida u " bolsheviklarga qo'shilgan " deb aytishdi va u ham eksperimentdan chetlashtirildi. Ikki yangi ayoldan biri ajoyib qobiliyatga ega edi va tezda guruh rahbari bo'ldi. Ko'rinishidan, u eng tezkor estafeta yig'uvchisi bo'lgani uchun guruhga tanlangan. Uning ishtiroki mehnat unumdorligini oshirishga katta ta'sir ko'rsatdi.

- O'rnimizni yig'ish ma'lumotlarini sharhlashda muammo mavjud . 12-davrda mehnat unumdorligi har soatda emas, balki haftada qayd etildi, ishchilar oldingi sinov davriga qaraganda haftada 6 soat ko'proq ishladilar. Agar soatiga rele chiqishi hisobga olinsa, unumdorlikning biroz pasayishi qayd etilgan bo'lar edi.

- Bundan tashqari, ayollar og'ir ish sharoitlaridan g'azablanganlari, lekin shikoyat qilishdan qo'rqishganlari aniq, aks holda ular sinov xonasidan chetlatilishi va mukofotlarini yo'qotishi mumkin.

- Ehtimol, Hawthorne tajribalarida mehnat unumdorligining oshishiga natijalarni hisobga olish va yuqori mahsuldorlikni mukofotlash sabab bo'lgan.

Tadqiqot xulosasi.

1. Sanoat ishlab chiqarishida rivojlanayotgan ijtimoiy munosabatlarni mehnatkashga «begona», uning jamiyatda inson rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan narsa deb hisoblash mumkin emas, ya'ni ularni faqat «begonalashish» tushunchasi nuqtai nazaridan ko'rib chiqish mumkin

emas. Aksincha, yirik sanoat ishlab chiqarishi sohasidagi xodimning ijtimoiy hayoti aynan uning kasbiy sohasida va shu asosda mazmunli tuzilma va ahamiyat kasb etadi.

2. Sanoat ishi har doim guruh faoliyati bo'lib, ishchining an'anaviy individualistik g'oyasini faqat o'z g'arazli maqsadlariga intiladigan "egoist" sifatida istisno qiladi. Bundan tashqari, ishchining ijtimoiy hayoti eng to'g'ridan-to'g'ri yo'l bilan davom etadigan guruhlar "norasmiy" bo'lib, ular nafaqat o'z a'zolarining mehnat ritmini, balki ularning har birining butun atrof-muhitga bahosini, shakllarini belgilaydilar. xulq-atvori va ishlab chiqarish vazifalarini bajarish xarakteri.

3. Yakka tartibdagi ishchining korxonaning ijtimoiy tuzilmasidagi mavqei uning ijtimoiy obro'si va mavqeini tavsiflaydi, uning mavjudligini ta'minlashga bo'lgan ehtiyojini, hech bo'lmaganda ish haqi miqdori kabi jiddiy ravishda qondiradi; va ishchilarning ijtimoiy hayoti nuqtai nazaridan, ehtimol, ish haqidan ham muhimroqdir.

4. Shaxsiy ishchining o'z ish sharoitlarini, ishlab chiqarish jarayonida uning "farovonligini", "sanoat mehnatining psixofizikasi" bilan bog'liq bo'lgan ko'p narsalarni (agar hammasi bo'lmasa ham) idrok etishi "fakt" sifatida emas, balki baholanishi kerak. lekin "alomat" sifatida, bu individual mehnat faoliyati sharoitlarining haqiqiy holatining dalili sifatida emas, balki uning ishlab chiqarishdagi va birinchi navbatda - ishlab chiqarish jamoasidagi individual psixologik yoki ijtimoiy holatining ko'rsatkichi sifatida.

REFERENCES

1. J. Gudvin. Psixologiyada tadqiqotlar: usullar va rejalashtirish. - Sankt-Peterburg.:Piter, 2004. - 232-233-betlar. - ("Psixologiya ustalari" seriyasi).
2. G. Adair (1984) "Hawthorne effekti: uslubiy artefaktni qayta ko'rib chiqish" *Journal of Appl. Psixologiya* 69 (2), 334-345 [Psixologik metodologiya adabiyotida Xotornga havolalarni ko'rib chiqish.]
3. Clark, R. E. & Sugrue, B. M. (1991) G. J. Anglinda (ed.) "O'quv vositalari bo'yicha tadqiqotlar, 1978-1988" *Ta'lim texnologiyasi: o'tmish, hozirgi va kelajak*, 30-b., pp. 327-343. Cheksiz kutubxonalar: Englewood, Kolorado.
4. Gillespie, Richard, (1991) *Ishlab chiqarish bilimlari: Hawthorne tajribalari tarixi*. Kembrij: Kembrij universiteti nashriyoti.
5. Jastrow (1900) *Psixologiyadagi fakt va afsona*. Boston: Xoughton Mifflin.
6. Jons, Stiven R. G. (1992) "Hawthorne effekti bormi?" Amerika sotsiologiya jurnali, jild. 98, №. 3 (noyabr, 1992), bet. 451-468.
7. Genri A. Landsberger, *Hawthorne qayta ko'rib chiqildi*, Itaka, 1958 yil.
8. Lovett, R. "Bo'sh yugurish" *Yangi olim* 2004 yil 20 mart 181-son 2439-bet. 42-45.
9. Leonard, KL va Masatu, MC "Ambulatoriya jarayoni sifatini baholash va Hawthorne ta'siri" *Ijtimoiy fanlar va tibbiyot* 69 no.9 pp. 2330-2340.
10. Levitt, SD va List, JA "Hawthorne zavodida haqiqatan ham Hawthorne effekti bo'lganmi? Asl yoritish tajribalarining tahlili." Kembrij, Mass. Milliy iqtisodiy tadqiqotlar byurosi 2009. 1 NBER ish qog'ozi seriyasi. w15016 2009 yil may.
11. Marsh, H. W. (1987) "Universitet o'qitishni talabalarning baholashlari: tadqiqot natijalari, uslubiy muammolar va kelajakdagi tadqiqotlar uchun yo'nalishlar" *Int. Ta'lim tadqiqotlari jurnali* 11 (3) pp. 253-388.

12. Elton Mayo(1933) *Sanoat sivilizatsiyasining insoniy muammolari* (Nyu-York: MacMillan).
13. Elton Mayo (1949), *Hawthorne and Western Electric Company, Sanoat tsivilizatsiyasining ijtimoiy muammolari*, Routledge.
14. Elton Mayo, Gael, *aqldan ozgan mozaika: hayot hikoyasi*. Kvartet, London, 1984 yil.
15. Orne, M. T. (1973) P. Pliner, L. Krames va T. Allouey (Eds.) "To'liq eksperimental vaziyat bo'yicha aloqa: Nima uchun muhim, u qanday baholanadi va topilmalarning ekologik asosligi uchun ahamiyati. *Muloqot va ta'sir* pp. 157-191. Nyu-York: Akademik matbuot.
16. H. M. Parsons (1974) "Hotorda nima bo'ldi?" *Science* 183, 922–932 [Ba'zi tajribalarning batafsil tavsifi, qulayroq manbada; Bu ta'sir fikr-mulohazalarga asoslangan o'rganish bilan bog'liqligini ta'kidlash uchun ishlatilgan.]
17. Frits J. Roethlisberger va Dikson, W. J. (1939) *Menejment va ishchi*. Kembrij, Mass.: Garvard universiteti nashriyoti.
18. Rosenthal, R. (1966) *Xulq-atvor tadqiqotida eksperimentlar effektlari* (Nyu-York: Appleton).
19. *Rhem, J. (1999) Milliy ta'lim va ta'lim forumida "Sinfidagi pigmalion"* 8 (2) bet. 1-4.
20. Schön, D. A. (1983) *Reflektiv amaliyotchi: Mutaxassislar harakatda qanday fikrda* (Smit Templ: London) (Asosiy kitoblar?)
21. Shayer, M. (1992) Demetriou, A., Shayer, M. & Efklides, A. (tahrirlar) *kognitiv rivojlanishning neo-Piagetian nazariyalari: ta'lim uchun ta'sir va ilovalar* ch. 6, bet. 107-121. London: Routledge.
22. Trahair, Richard CS va Zaleznik, Abraham (hissa muallifi) *Elton Mayo: Gumanistik temper*. Transaction Publishers, 2005 yil.
23. Wall, P. D. (1999) *Og'riq: azob-uqubat haqidagi fan*. Weidenfeld va Nikolson.
24. Zdep, S. M. va Irvine, S. H. (1970) "Ta'limni baholashda teskari Hawthorne effekti". *Maktab psixologiyasi jurnali* 8, pp. 89-95.
25. Джиянмуратова Г. YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA NISBATAN ISHONCHI MUAMMOSI: NAZARIY ASOSLAR //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2024. – №. SI-1.
26. Dzhianmuratova G. Factors Determining the Behavior of Young Voters //Information Horizons: American Journal of Library and Information Science Innovation (2993-2777). – 2023. – Т. 1. – №. 10. – С. 96-100.
27. Sherbutayevna J. G. ABSENTEIZM IJTIMOIIY HODISA SIFATIDA //Research and Publication. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 4-10.
28. Джиянмуратова Г. Ш. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ МОЛОДЕЖИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН //Технологии социальной работы в различных сферах жизнедеятельности. – 2023. – С. 35-40.
29. Жиянмуратова Г.Ш. Ёшларни ижтимоий қўллаб-қувватлашнинг меъёрий-ҳуқуқий асослари / Фалсафа ва ҳуқуқ. – Тошкент, 2023. – №3. – Б. 46-49. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAJ:7380_yMBCRsC
30. Jiyanmuratova G. Sh. Yoshlarga oid davlat siyosatining O'zbekiston tajribasi / Strategik kuch. Xalqaro ilmiy jurnal. – Toshkent, 2023. – № 2. – B. 4-10. /

- https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:WbkHhVStYXYC
31. Jiyanmuratova G. Sh. Elektoral sotsiologiya zamonaviy sotsiologiyaning yo‘nalishi sifatida. Gumanitar fanlarni o‘qitishning zamonaviy ilmiy yo‘nalishlari. Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi materiallari. – Toshkent, 2023-yil 27-aprel. – B. 549-552. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:VaXvl8Fpj5cC
32. Dzhianmuratova G. Sh. Objective and subjective factors determining the behavior of young voters in the New Uzbekistan. O‘zbekiston Milliy universitetining ilm-fan rivoji va jamiyat taraqqiyotida tutgan o‘rni. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Il-qism. – Toshkent. 2023-yil 12-may. – B. 184-186. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:LI9QrySNdTsc
33. Джиянмуратова Г.Ш., Гафуров О.У. Совершенствование государственной молодежной политики в Новом Узбекистане. Ijtimoiy davlat sharoitida jamiyatni faollashtirish va davlat fuqarolik xizmatini rivojlantirish imkoniyatlari. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallari. 2023-yil 26-may. – B. 182-185. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:MLfJN-KU85MC
34. Jiyanmuratova G.Sh., Gofurov O.Ul. Mehnat bozori. Bandlik va ishsizlik muammolari. Risola. – Toshkent: O‘zMU, 2023. – 117 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:b1wdh0AR-JQC&gmla=AKKJWFxFxXqMDE4q_nXNQbDQB81Ljy07qhHxz5S7Q0hdwulL2xz8em4VO3TxbNOakGMwr85QBU3WrDrbzY9PcYfKO29pCbXsiWiTgnOiUs-WIQ&sciund=9715025613053007710
35. Джиянмуратова Г. Ш. ELEKTORAL XULQ-ATVORGA RATSIONAL-INSTRUMENTAL YONDASHUVNING PAYDO BO‘LISHI VA RIVOJLANISHI TARIXI //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – Т. 5. – №. 3.
36. Жиянмуратова Г.Ш. Электорал хулқ-атвор мотивацияси: мазмун-моҳияти ва структураси / Социология ва ҳуқуқ / Социология и право / Sociology and law. 2022. 1-жилд. 2-сон. – Б. 37-40. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tiz5es2fbqcC
37. Джиянмуратова Г. Ш. и др. СИЁСИЙ БЕГОНАЛАШУВ НАЗАРИЯЛАРИ: ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – №. SI-2.
38. ДЗИЯНМУРАТОВА Г. Ш. ИССЛЕДОВАНИЯ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ В НАЧАЛЬНЫХ ЭТАПАХ СТАНОВЛЕНИЯ ЭЛЕКТОРАЛЬНОЙ СОЦИОЛОГИИ //THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука. – №. 12. – С. 670-672.
39. Sherbutaevna J. G. Rational-instrumental theory of electoral behavior. – 2022.
40. Жиянмуратова Г.Ш. Ёш сайловчи электорал хулқ-атвориға таъсир кўрсатувчи омиллар / ЎзМУ хабарлари. – Тошкент, 2022. – № 1/11/1. – Б. 86-89. /

- https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:ufrVoPGSRksC
41. Жиянмуратова Г., Суюнов М. ЭЛЕКТОРАЛ ХУЛҚ-АТВОРГА СОЦИОЛОГИК ЁНДАШУВНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА РИВОЖЛАНИШИ ТАРИХИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2021. – Т. 4. – №. 3.
 42. Жиянмуратова Г.Ш. Электорал хулқ-атворга социал-психологик ёндашув: пайдо бўлиши ва ривожланиши тарихи / ЎзМУ хабарлари. – 2021. – №1/6/3. – В. 115-118. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:YsMSGLbcyi4C
 43. Dzhianmuratova G. Research of electoral processes in the initial stages of formation of electoral sociology / EPRA International Journal of Multidisciplinary Research. – Tamil Nadu. 2020. № 7. – С. 69-71. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
 44. Жиянмуратова Г. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданияти. Монография. – Тошкент, 2021. – 122 б. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:eQOLeE2rZwMC
 45. Seitova Zukhrakhon Pirjanovna , Dzhianmuratova Gulnoz Sherbutaevna. Gender equality of Muslim women / Philosophical Readings XIII.4 (2021), pp. 1668-1671. Info@philosophicalreadings.org 10.5281/zenodo.5527944 / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:XiSMed-E-НИC
 46. Jiyanmuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – Т.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 б. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:W7OEmFMylHyc
 47. Жиянмуратова Г.Ш. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданиятини шакллантиришда ижтимоий-сиёсий наشرларнинг ўрни / “Kutubxona.uz” илмий-услубий журнал. – 2020. – №3 (47). – Б. 27-34. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Y0pCki6q_DkC
 48. Жиянмуратова Г. Ш. ЎЗБЕКИСТОНДА ФУҚАРОЛИК ЖАМИЯТИ ШАРОИТИДА ЁШЛАР ИЖТИМОЙ-СИЁСИЙ ФАОЛЛИГИ ДИНАМИКАСИ //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2020. – Т. 3. – №. 1.
 49. Jiyanmuratova G. Sh. Research of electoral processes in the initial stages of formation of electoral sociology / EPRA International Journal of Multidisciplinary Research. – Tamil Nadu. 2020. № 7. – С. 69-71. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:Tyk-4Ss8FVUC
 50. Джиянмуратова Г.Ш. Ёшлар электорати билан ишлаш самарадорлигини ошириш масалалари. Ижтимоий тадқиқотлар журнали / Журнал социальных исследований / Journal of Social Studies. № 1. 2019. – Б. 71-81. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAAJ&cstart=20&pagesize=80&citation_for_view=fdboTmYAAAAAJ:zYLM7Y9cAGgC

51. Jiyanmuratova G. S. ELECTORAL MOOD OF THE YOUTH ELECTORATE OF UZBEKISTAN //ОСОБЕННОСТИ ИННОВАЦИОННОГО ЭТАПА РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ НАУКИ. – 2019. – С. 7-9.
52. Gulnosa J. Electoral activity as factor of political socialization of youth //Бюллетень науки и практики. – 2018. – Т. 4. – №. 8. – С. 268-272.
53. Jiyanmuratova G. S. SOME ASPECTS OF UZBEKISTAN YOUTH ELECTORAL CULTURE FORMING //ISJ Theoretical & Applied Science. – 2018. – Т. 7. – №. 63. – С. 109-111.
54. Sherbutayevna J. G. YOSHLAR IJTIMOYIY FAOLLIGI DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR YO ‘NALISHI SIFATIDA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
55. Sherbutayevna J. G. et al. YOSHLAR HUQUQIY MADANIYATINI YUKSALTIRISH–DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR VAZIFASI //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.
56. Jiyanmuratova Gulnoz. Sotsiologiya tarixi. – Т.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – 466 b. / https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&AJ&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:W7OEmFMy1HYC
57. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOYIY-SIYOSIY FAOLLIGINI OSHIRISH–USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIY DUNYONING IJTIMOYIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – Т. 1. – №. 1.